

05

A

1872

I. N. J.
METEORORUM EMPHATICORUM
REGINAM

IRIDEM

ex
PHYSICIS
PRÆSES

Gottf. aud. p. 492.

M. PETRUS **SZIMM**/

Halberstadenſis,

RESPONDENTE

CAROLO FRIDERICO ZANDERO,

Berlinatē

Disputatione publicā γνωσίως Philosophantibus
adventilandum sistet

Ad Diem 20 Februarii Anno 1669.

In Auditorio Minori

horis matut.

Vide Arcum & benedic ei, qui fecit illum, valdè speciosus est in decore suo. Ecclesiast.

WITTEBERGÆ,
Prælo JOHANNIS HAKEN.

05 A 1872

Iris & realis est, & Considerations Physicæ.

Ε'κθεσις.

§. I. **N**on-Entis nullæ sunt Affectiones, nullæ operationes; in Metaphysicis probatissimum est. Ubi ergo omnis Essentiæ exulat ratio, ibi & nulla humana Cognitio, pro fundamento enim proximo Cognoscibilitas entitatem habet. Speciosissimum Meteorum, quod Iridem verbo dicunt, quis Physicorum non cognoscit? quid? Iridem inspicere, Iridem discere, Iridi incumbere, transilire est mortalitatem suam, & in meliorem transcribi sortem. Seneca lib. I. Nat. Quæst. Nihili ergo facimus sententiam illorum, qui, sicut omnia Meteora Emphatica, ita & istorum Principem (Iris est hæc) è Physicæ agris eliminanda censent. Obtendunt Meteora Emphatica & sic quoq; *Iridem nostram non esse Ens reale.* Verum n. vero, ecquis est, qui Notiones secundas Entia realia nominandas esse contendit? Ergone nulli obijciuntur Disciplinæ? absit. Non ergo Ens Rationis est Meteorum nostrum, sine n. Mentis nostræ Operatione esse in naturâ obtinet, neq; Ens negativum, neq; in potentia, sed actuale specialiter Ens intentionale est, quod profecto Entis negativi Synonymum dici nequit. Proinde, quicquid in natura præter & citra Mentis nostræ fictionem vel operationem positivè existit, illud non potest esse simpliciter Non-Ens, sed ad minimum realitate gaudere, adeoq; reale esse oportet. Ε'υδηλον. Quod verò Iris in naturâ tali existat modo, ex jam dictis abundè liquet. Realitatem ergò suam, si non Essentiam rigorosè sic dictam, Iris sibi servat. Non a. Substantiam propterea, multò minus Corpus naturale, & sic neq; perfectè neque imperfectè mixtum Iridem facimus. Distingvunt quidem, sed gratis inter Corpus propriè acceptum, & impropriè seu abusivè. Corpora propriè talia dicunt *φάσματα κατ' ὑπόστασιν*, impropria autem Corpora & abusivè sic dicta statuunt *κατ' ἐμφάσιν φάσματα*. Verùm utraq; Assertio à Veritatis tramite aberrat. Meteororum cū hypostaticorum tum Em-

phaticorum naturam investigaturus, non quid *materialiter* tantum sint inquirere debet, sed quid *formaliter*: non n. Materia sed *Forma* dat esse & distingui: Pluvia sanè, Nix, Pruina, Ros, Nubes &c. non substantialiter adeoq; materialiter, distinguuntur, omnia n. hæc Aqua sunt: sed quod discrimen hic reperitur accidentale tantum est, alio ergo atq; alio saltem modo, idem specie Corpus disponunt. Hoc si de Hypostaticis verum est, verum a. esse patet, inulto magis de Emphaticis valebit, quippe quæ illis tantò cedunt longius, quantò magis inter se discriminantur meteora. Impropiè ergo & abusivè, hoc est, secundum dici Corpora esse largimur, sed *ἔτι* Corporis ab utriusq; generis Meteoris alienum esse concludimus. Nec obstat Meteoris nomen Denominativum esse & sic Concretum. Quod si n. ita colligere licitum esset: Concretum est, E. Corpus; omnis Corporis naturalis Affectio Corpus esset quia Quantum, Quale, &c. non minus Concreta sunt quàm Meteorū. Manèt ergo Effluviorū Affectiones Meteora, quæ diversimodè disponunt atq; afficiunt. Sicut autè Effluvia nulli Disciplinæ sed Physicæ soli objiciuntur, ita & eorum Affectiones solius Scientiæ naturalis erunt.

THESIS II.

Iridis Nomen notabile est.

Ἐξ ἰριδος.

Non n. casu sed consilio significat. Derivatnr a. secundum Eustath. ἀπὸ τῆς ἰριδος quod Latinis est nunciare. Et enim Iris fabulosis cum Græcorum tum Latinorum Carminibus inclyta. Traditum n. est Iridem nunciæ exornare spartâ unde Vigilii sub fin. IV. Æneid.

Ergo Iris croceis per cœlum rosida pennis
Mille trahens varios ad verso Sole colores
Devolat.

Servius vetustus in Maronem Commentator observat, Mercurium bona, Irida vero, Junonis Filiam s. Æn. Ovid. I. Metamorph. ferè mala annunciare. Sed hæc Poëtarum mendacia sunt. Verior Derivationis ratio est, quando pluviam denunciare dicit, quæ Germanorum, quoq; Appellationi locū fecit,

fecit, dicunt enim hoc Meteorum etiam Regenbogen. Audiamus hac de re Senecam: *A meridie*, inquit lib. 1. cap. 6. *ortus* (Arcus) *magnam vim aquarum vebit, si circa occasum refulsit ro-
rabit & leviter impluet Si ab ortu surrexit, serena promittit.* Ceterum nequaquam hic loci Iridis nomine notamus circulum in oculo circa pupillam inter quam & album medius est, neq; herbam aromaticam Plin. lib. 21. cap. 7. Hæc n. per Analogiam Proportionis sic dicuntur cum non exigua inter Arcum cœlestem & hæc proportio reperiatur. Neq; Iridis nomine venit Gemma, quæ de Plinius lib. 37. cap. 9. Mittimus cum vocabulis simul æquipollentibus plura quæ homonymice Iridem imbibunt, ipsum rei hujus Nucleum delibaturi.

THESIS III.

Iris Meteorum est.

Quod Iris non Substantia adeoq; multò minus, Corpus sive perfectè sive imperfectè mistum sit *ὡς ἐν τῷ πρώτῳ* thesi prima demonstratum dedimus. Jam ipsa intimiora Arcus nostri adyta investigaturi Meteorum Iridem dicimus, hoc moti Argumento.

Cuicunq; Meteororum nomen una cum ipsorum Essentia s. Definitione competit, illud verum Meteorum est.

Atqui Iridi nostræ Meteororum nomen una cum ipsorum Essentia s. definitione competit.

Ergò Iris verum Meteororum est.

Majorem probamus ex natura Homonymorum & Synonymorum, quæ sibi *ἄντιδιπρῶς* opponuntur. Quæ ergo illorū ratio, illa non horum & contra. Illa a. nudam nominis dicunt communitatem, igitur hæc, non solum nomen commune habebunt, sed cum nomine simul *ὁν λόγον τῆς ἑκάστας*. Quod si ergo Meteororum quoque Essentia rationem cum nomine adeoq; signi & signati naturam Iridis imbibit, certè rationis deliquium patietur, qui Meteororum Veritatem ab Arcu cœlesti ab alienare ausus fuerit. Sed & Minor probatu facilis est. Nam quantum ad Nomen, Meteorum derivatur à Græco *ὁ καὶ ἡ μετέωρος* sublimis vel editus, quod à *μετῆ* est & *αἶψα*, ita ut nomen sublimitatem vel altitudinem importet,

tet, id quod apprimè in Iridein quadrat, quæ nullibi,
 quam in sublimi nostro se objicit conspectui. Vel Meteo-
 rum dicitur $\Sigma\pi\delta$ τῆς ἐωρῆς quæ vox suspendium quoddam, e-
 levationem vel exaltationem infert, qua cum voce conjun-
 gitur Prepositio $\mu\epsilon\tau\epsilon\alpha$, ita ut Meteorum vi vocis, id noiet, quod
 suspensum, elevatum vel exaltatum est, quæ omnia cum Iri-
 dis nostræ natura conspirant plusquam familiariter. Ipsam
 quod concernit Meteororum Essentiam vel Definitionē me-
 rito describimus ea cum B. nostro Sperlingio Instit. Phys. p.
 m. 886. ita: *Meteora sunt Effluviorum Affectiones modo. In hæc
 modo in alta forma ea representantes.* At quid aliud Iris est,
 quam quædam Effluviorum aqueorum Affectio? Non n. Iris
 cum Effluviis ipsis confundenda est. Materia Iridis Effluvia
 sunt aquea non Forma. Liquet ex his quam benè stent illi, qui
 propterea Iridē cum Sociis suis per Corpora imperfectè mi-
 sta, definiunt, quia cum Elementis concresecunt. Hoc sine est
 turpiter Abstractum cum Concreto, Formam cum Materia,
 Adjunctum cum Subjecto, Accidens cum Substantia permuta-
 re? Argumentamur:

Quicquid est in alio, illud non est id cui inest
 Iris est in alio, in nube sc. resoluta in guttulas.
 E. non est ipsa nubes.

Porro, si ipsa Nubes non est in ea tamen (cæteris paribus) ne-
 cessario reperitur, Affectio igitur ejus erit vel specialis aliqua
 impressio, id quod de Iride affirmandū esse contendimus. Iris
 ergo cum diversimode, Effluvia aquea disponat atq; infor-
 met, adeoq; cum non tantū de materiali sed etiā de formali
 ratione Meteoriparticipet, *perū quoq; erit Meteorū, id quod erat
 probandum.*

THESES IV.

Iris non est Meteorum hypostaticum.

Argumentamur pro obtinenda hac Thesi h. m.

Quodcunque Meteorum eam, quæ prodit, faciem rea-
 lem, non obtinet id non est hypostaticum.

Atquæ Iris eam non obtinet, quæ prodit, faciem rea-
 lem. E.

Major extra dubitationis aleam est constituta. Tuto n. à ne-
 gatio.

gatione Definitionis argumentari possumus ad negationem Defi-
niti, docete atque approbante hoc univ[er]sio Logicor[um] Choro?
Minore probamus: Iris n. n[on] e[st] $\tau\epsilon\iota\mu\alpha\iota$ seu Esse, illud cujus specie
præbet, sed $\tau\epsilon\iota\ \phi\alpha\iota\upsilon\epsilon\sigma\ \theta\alpha\iota\ \sigma\alpha\lambda\tau\epsilon$ obtinet. Tale Esse Iridis est, qua-
le Rubedinis alior[um]q; color[um], in panno bullis & aliis Soli ob-
jectis, hoc est, non reale, sed intentionale tantum est. Recte er-
go jamjam laudatus Sperlingius: *Non omnia que Meteori veni-
unt nomine, ejusdem sunt generis, quedam revera, quedam saltem,
mendax sine re similitudo sunt. Illa hypostatica, hæc Emphatica vo-
cantur. Hypostatica quia $\upsilon\pi\omicron\sigma\tau\alpha\sigma\iota\upsilon\varsigma$. Subsistentiam habent. Em-
phatica quia $\epsilon\mu\phi\alpha$ in nudam & inanem speciem habent.*

THESIS V.

Sed Iris est Meteorum Emphaticum.

Præcedentis Thes[is] os veritas & claritas in hæc refulget.
Etenim non eam habet Iris Essentiam, qua Sensui nostro blã-
ditur, sed solã specie nos fallit. Hæc n. est universalis Mete-
ororum Emphaticorum cõditio, quod per illuminationis tã-
tum diversitatem apparentes species Rerum præ se ferant, n[on]
per se existant. Aristot. 1. Meteor. 1. & 3. & 5. Species ergo
tantum sunt, simulacra rer[um] & idola in nubibus diversimo-
de affectis. Testantur hoc ipsorum Appellationes, ut quan-
do lucida dicuntur, quod lux ea effingat in nube, quam pro-
pter crassitudinem & densitatem non valet omnino penetra-
re. Meur. Quæst. Meteor. p. 64. p. 64. Eandem ob causam
 $\phi\alpha\iota\ \kappa\upsilon\alpha\tau\alpha$ dicuntur, quod siderum luce tantum effingantur Ja-
vell. in L. Meteor. Tract. I. c. 2. quodq; speciem tantum rei Sub-
jectæ habeant, spectra denuo vocantur, secundum Magirum,
Phyic. lib. 4. c. 5. quoniam ut citat ex Sen. lib. 1. nat. Quæst. c. 6.
Eorum Substantia in nube nulla sit, sed mendax tantum sine re
similitudo.

THESIS VI.

Causa Efficiens Iridis sunt Radii solares refra- cti & reflexi.

Evoluto communi Meteori nostri Conceptu, ad proprium
delabimur, hic enim est, quo in proprio Statu illud constitui-
tur,

tur, ab aliis vero sui generis Phasmatibus distinguitur. Cause
a. sunt, unde Conceptus laudatus suam derivat Originem. Pri-
ma præcipuaq; harum Efficiens est, à quâ aliquid, docentibus
id Metaphysicis, producit. Sic sicco jam pede præterimus Cau-
sam Efficientem Iridis primam atq; supremam Deum sc. glorios-
simum, qui sicut totius hujus Mundi machinæ unicus est Cre-
ator omni potentissimus: ita hunc quoq; in Nubibus statuit Ar-
cum speciosissimum, Manuum suarum Opus celeberrimum,
Deus est, unde pulcherrima hæc Naturæ soboles Thaumantias
(admiranda enim ejus in Aere Figura, qua omnes omnium Mor-
taliū animos in sui abripit admirationem) originem ducit,
sustentatur nostroq; visui repræsentatur. Deus est, qui Arcum su-
um posuit in nubibus, cumq; obducit nubibus Cælum, suum
nobis Arcum in nubibus ostendit, uti legere est Gen. 9. Deus est
cujus Gloriam Cœli enarrant, cujus Sapientiam ornatisima Iris
annunciat. In Naturæ sphaera *Efficiens remota Sol est proxima*
ejus Radium in aquæ guttulis refracti atq; reflexi. Modus
rei (verba sunt Beatissimi nostri juxta ac Desideratissimi Sperlin-
gii Instit. Phys. Lib. 5. p. m. 994.) *in genere hic est: In guttulas resol-*
vitur nubes, radii solares aut lunares guttulas illas il-
lustrant, ut stillicidia singula fulgidissima sint specula. Illustrata
guttula nunc fulgorem, nunc umbram referunt, & Radium fracti ac
re fracti mirabilem illam Iridis varietatem efficiunt. Requiritur er-
go omnium primò radiorum solarium in oppositas guttulas
immissio. Oppositas dicimus Guttulas. Nam radii Solis maxi-
mè debent esse oppositi, ut directè resolutæ nubis guttulas feri-
re queant. Proinde vel Sol vel Luna ejusmodi situ gaudere de-
bent, ut pluvia cadente, ipse à nubibus non tegatur, sed citra
impedimentum aquæ guttulas in quibus Iris efformanda est
adspicere possit. Hinc *Iris*, docente Piccolom. Lib. Meteoror.
cap. 29., *non subsidere sed in parte Aëris ei è regione opposita appa-*
ret. Situs hic si directè se habet radii solares reflexione sua
ac repercussione s. refractione in guttulis id, ob quod ordinati
sunt, Iridem sc. fulgidissimum constituunt. Requiritur ergo ut I-
ris à nobis conspiciatur, reflexio radiorum partim, partim etiam
eorundem refractione. Reflexio, fons n. luminis Sol vel Luna &
Illuminationis Objectum, quod guttularum sunt multæ myria-
des

des secundum ea, quæ monuimus, sibi directè opponuntur, sol radios aureos in dictas guttuas mittit, qui refractione vicissim petunt Corpus luminosum, quod à tergo nobis constitutum est propterea radii ad visum nostrum pertingere nequeunt nisi reflectantur. Res simili explicari potest, Pendet aliquod de pariete speculum, quod oppositum recipit, (non tamen substantialiter, hoc enim absurdum est, sed idealiter saltem) parietem vel fornacem nobis certè, si illud introspicimus, nec paries nec fornax, averti n. ab iis lumus, apparere possunt, apparent tamen in speculo. Quæritur ergo, quonam id fiat modo? Respondetur per speciei parietis vel fornacis reflexionem. Itaq; inquit B. Sennertus Scient. suæ Nat. Lib. IV. c. 9. p. 363. eo modo quo à speculo rerum, quæ nobis à tergo sunt Imagines ad visum nostrum perferuntur, etiam Solis Luna radij a parvis illis in nube rorida ἐν ὄρω τρωίς ad visum nostrum reflectuntur. Sed & refractione radiorum opus est. Nam ubi ita pergit jam laudatus Physicorum Coriphæus, radius Solis vel Luna ad primam vaporis guttulam pervenerit eam propter Solis viciniam nondum nimis condensatam penetrat, refractus tamen ab hac; ubi ad posterius aliquod ἐν ὄρω τρωίς quod satis densum est, nec transitum concedit, pertingit, reflectitur rectè, si nulla vaporis scilicet roridi guttula antea obstat, quod si verò obstat radius prius refringitur & deniq; refractus ad visum reflectitur. Nec verò semel tantum in singulis vel minimis etiam stillis prius & refringitur & repercutitur radius illapsus, quam exeat nostroq; se visui insinuet. Et sic non tantum collectione & aggregatione radiorum fractorum copia Luminis in profunda vaporis superficie augetur, ut tantò fortius ad visum pertingere possit, sed ipsa etiam reflexio eam auget intenditq; quia reflexione radij fit efficacior, quàm antea Vid. de his plura apud Opticos ut Joh: Jac Heinlini. Ab batis Bebenhusani Synopsis. Mathemat. universalem Part III. p. 827 Vitel. J. 10 Prop. 65. & c. Manet igitur Solem vel Lunam suis cum radiis Causam esse Efficientem. Theophrasti ergo Sententia veritatis patrociniū non meretur, si nixit enim omnes in universum stellas iridè efficere posse. Verū enim verò Solis tantum & Lunæ radii secundum Mundi diametrum ad nubis extendi & inde vicissim reflecti possunt. Solis quidem propter

B

valorem

valorem, lunæ verò propter vicinitatem. Cæterarum autem stellarum radii vel minus debiles sunt, vel minus remoti. Et, si vel maxime aliquid valent, ut nubes ferire queant, tanta tamen ipsorum virtus non est, ut ad visum nostrum reflecti inde queant.

THESIS VII.

Materia Iridis sunt multæ aquearum guttularum myriades

De Materia loquimur non ex quâ, hæc solius est Corporis naturalis, quod essentialiter constituit. Iridem verò Corpus non esse demonstratum dedimus Thesi I. Materia ergò in quâ, quæ aliàs subjectum a Metaphysicis dicitur, hujus tantum loci est. Hæc ergò guttulæ aquæ sunt, quippe quæ solæ Subjecti proportionati rationem habent. Non enim integra nubes & continua Iridis subjectum est, sed ejus particulæ non amplius cohærentes. Aqua enim si continua esset, tota Solis Facies conspiceretur, non secus ac quemadmodum eadē tota in speculo integro repræsentatur, sed si fractum illud fuerit ac in plurimas divisum partes, non eundem repræsentandi modum habet. Nec obstat primò singulas guttulas singula esse specula, & sic quot specula, tot debere repræsentari Soles. Nam quemadmodum, si quis centum, mille vel aliquot pelvium millia Soli exponit, in singulis Sol conspicitur; ita & sequi videtur, tot nos debere oculis usurpare Solis imagines, quot in aëre circumvolitant guttulæ. At insequens hoc quia dispar est ratio. Nam primò pelves præsententur, guttulæ remotissimæ. Deinde pelves quiescunt, ac guttulæ minus. Tandem & quantitatis insignis datur disparitas. Nec obstat porrò, quod, si Visus nostri erigamus aciem in dictum Iridis Objectum, nulla appareat guttula, sed continua quædam Nubes sese nostro potius insinuet conspectui. Sed videtur nubes esse, non est. Nam guttularum confusio, mutua vicinitas, & nimia earundem distantia Visum nostrum fallunt. Proinde manet multas ejusmodi guttularum myriades proprium Irides subjectum esse, quæ guttulæ inter aquam veram seu pluviam perfe-

perfectam & nubem medium quasi obtinent locum, confirmat
hanc rem Natura similibus modis. *Cum quis enim, inquit Phy-*
ficorum Præstantissimorum Biga. B. Sennertus l. antea c. & B.
Sperl. Instit. Phys: Lib. 5. c. 9. occipite soli obverso ore vel alio in-
strumento aquam spargit in locum solo illustratum, ita, ut aqua suam
continuatim amittat & in plurimas easq; exiguas guttas resolu-
tur; quo factò Iris quasi in illis guttulis, quæ vaporem roridum no-
bis repræsentant videbitur &c. Plura hic brevitatis causa omittimus
vid. Autores citati & alij de eadem Materia. Sed & Senecam
hac de re scitè discurrentem audiamus, *Hæ (guttulæ), inquit,*
q̄ra intuitu perturbata apparēt nec dispiciuntur inter valla quibus
singulæ distāt, spacio prohibēte discerni. Deinde pro singulis apparet,
una facies turbida, ex omnibus. Ex hætenus ergò dictis cernere
datur tria esse, quæ ad Iridis constitutionem requirantur. Va-
porem roridum i. ingentem guttularum aquearum multitudi-
nem, situm harum Guttularum debitum, nam non ad latera So-
lis constituta, sed directè ei opposita esse debent, & Radiorum
refractionem reflexionem.

THESIS VIII.

Forma Iridis ratione Quantitatis Arcus est,
Qualitatis ratione pulchritudo & speciosi-
tas admiranda ex diversis ejus colori-
bus suborta.

Arcus est Iris, non integer Circulus sicut Halo. *Vidi ego*
hic Witteberge, inquit Megalander noster Lutherus in aureo lu-
per Genesin Tractatu c. 9. p. m. 114. Iridem circulariter rotundam
& undiq; clausam, non ita præcisam in superficie Terræ sicut commu-
niter apparet. Sed singularia hæc sunt & portentosa potius.
Natura suo si cursui relinquitur Semicirculum vel Arcum Semi-
circulo minorem efformat. Sed quid causæ rei subest? Affir-
mat Vitellio Opticus, affirmant cum eo Physici: Oculum ne-
cessario in una recta linea inter centrum Solis & centrum Iridis
est. Iridem enim effici posse inficiantur & nos inficiamur cum
illis si Sol supra Horizontem constitutus non sit, & si vel maxi-
me effi-

mo efficiatur, cerni tamen nequit, nisi centra Solis Visus & I-
 ridis in eadem linea semper consistent, eo quod illa sit Axis Py-
 ramidis illuminationis nubis. Hinc licet tota guttularum
 quoque compages Soli sit exposita, de illuminato tamen vapo-
 re nihil cernitur, quam semicirculus; radij enim reflexi vel
 citra vel ultra centrum oculi projiciuntur, & ita colorem non
 ubique visui nostro objiciunt, hinc centro solis constituto in Ho-
 rizonte, in opposita Horizontis parte erit centrum Iridis & sic
 supra Horizontem erit semicirculus isque perfectus. Sed quam
 primum centrum Solis supra Horizontem aliquantulum eleva-
 tur, statim ex opposita parte Iris deprimitur, & sic arcus semi-
 circulo minor apparet. Et quo magis magisque Sol elevatur,
 eò magis magisque Iris opposita decremenda patitur, ut tandem
 propter summam Solis altitudinem evanescat. Haec de
 Forma Iridis Quantitatis ratione. Secundum qualitatem ap-
 paret Arcus versicolor. De numero colorum Iridis non omnes
 Autores eadem feruntur opinione. Quidam enim ad binarium
 restringunt, quos inter D. Augustinus est, *Licet Arcus, ita fasur,*
Hom. 2. in Apoc. sit diversi coloris, resplendet tamen principaliter
duobus i. e. aqua & ignis. Augustini vestigia & B. Lutherus pre-
 mit vid. l. antea cit. Aristoteles tres facit Iridis colores *punice-*
um, viridem & purpureum, ἡ μὲν ἔν, inquit III. Lib. Meteor. ἡ χυροτέ-
ρα ὁ ψις εἰς φοι με ἔν χροῶμα μετέβαλεν. ἡ δ' ἐχομένη εἰς τὸ πρῶσι-
νον, ἡ δ' ἐν ἀσεβείρα εἰς τὸ ἀλγρόν. *Validior ergo ad spectus colo-*
rem album in puniceum, proximus ab isto in viridem, qui praeterea
imbecillior est, in purpureum mutare a solet. Et ultra hos colo-
 res alios adhuc conspicuos dari inficiatur. Sequuntur ducem
 hunc Physici communiter, sequimur eundem & nos. Extimus
 ergo seu externus atque supremus puniceus est, medius viridis,
 infimus & interus purpureus. Ad miranda haec res admirandi
 conditoris Sapientiam deprædicat. Sed unde diversitas horum colo-
 rum sit, scitu non in jucundum est. Oritur itaque ex radiorum diversa fra-
 ctione atque refractione, cujus cum dentur certi gradus, progra-
 duum horum diversitate, diversi quoque colores Iridis apparent.
 Supremus ergo color puniceus est, secundum ea quae diximus,
 ideò,

ideò, quia hæc extrema Guttularum pars omnium primò & im-
mediate Illuminationi exponitur, splendor hic maximus est,
radii Solis fortissimi, ita ut in alborem hæc Iridis pars abiret, nisi
guttularum aquarum color nigricans id impediret, splendor
ergo hic summus cum nigrore ita unitur, ut inde resultet inter al-
borè & nigrorè medius color qui puniceus est. Cæterū cū vapor
quo remotior sit à Sole, eo quoq; fit densior, adeoq; magis Aquæ
naturam induat, Color etiã nigricans eò magis augetur, accedit
debilior radiorum debiliorum fractio ac repercussio hinc viri-
dis Arcus nostri color, qui magis quam superior ad nigredinem
inclinat. Accedit & insuper Umbra, Guttulæ enim extremæ I-
ridis partes profundiores ob umbrant, ut ita vel hæc ratione ni-
grior fiat media pars. Tertia Iridis pars, quæ in fima est, qui
omnium remotissimus à corpore luminoso est, medium
nigrore superat, fractio enim radiorum & refractione
hic maximè debilitatur, accedit insuper Umbrà à supre-
mis æquæ guttulis, in dimidiam Arcus partem demissa quæ
tertiã valde obscurat, ita ut tertia sua parte Iris nigrore proxima
sit. Exinde tertius Iridis color suam trahit originem qui purpu-
reus est. Ultra hos colores alij fere insensibiles sunt, tamdiu
enim radiorum fractio & reflexio diminuitur, pars partem tam
diu obscurat, donec radii ex pirent, & guttulæ ad ingenium su-
um, id est, ad Colorem nigrum inconspicuum redeant.

THESIS IX.

Finis Iridis variat

Alius enim Physicus est, alius Hyperphysicus. Ille est plu-
viæ significatio. Seneca lib. 1. Nat. Quæst. cap. 6, Iridem con-
tendit in Meridie constitutam prænunciare pluvias largiores, in
occasu pluvias itidem futuras sed parcius, in oriente verò plu-
vias præteritas significare & serenitatem promittere. Illius o-
pinionis hanc subjungit rationem, quod Sol oriens illas dissi-
pare nequeat: istius quod Sol aliquam diu supra Hemisphærium
commoratus pluvias consumpserit atq; dissipaverit. hujus,
quia pluvias consumptas serenitas excipit. Sed Experientia
& matutinam & vespertinam Iridem pluvias importare satis su-
perq; demonstrat, id quod Subtilissimus quoq; Scaliger Exercit.

VII. Sect. 12. sub innuit: Finis Theologicus ex sacrarum litterarum monumentis notissimus est, hæc enim ratione gratiæ divinæ nuncia iris est. Signum n. est, Foederis inter Deum & Hominem de non amplius immittenda universali terræ totius eluvione. Hinc obsidis vicibus fungi pie à Christianis creditur. Absit autem & à mente & ore Christiano velle ob id Deum alicujus oblivionis arguere. Summa hæc est in Infinitam Sapientiam & omniscientiam Dei injuria. Non Deus sed nos hoc monumento opus habemus. *Non Deus ad suam naturam sed ad nostram Infirmitatem spectavit*, inquit Chrysostr. Hom. 28. Et Augustinus ait. *Deum sine misericordia miserantem, sine ira, irascentem, sine Zelo Zelantem, sine oblivione obliviscentem, sine ignorantia nescientem, sine poenitentia poenitentem esse*, Summa interim ad miratione dignissimum, quod Deus Arcum hunc natura pluviosum & pluviam significativum constituerit suæ gratiæ τεκμήριον in cohibendis pluvijs, ne universali cataclysmo genus intereat hominum. Ita scilicet Dominus naturæ de contrario per contrarium sedem nostram stabilire novit. Plura hæc de re vid. apud Theol.

THESIS X.

Plures una apparent Irides

Duæ enim multoties conspiciuntur Irides, tres rarissime, Τρεῖς δὲ ἕκαστοι (inquit Phil. Lib. III. Meteor) γίνονται, ἕδε πλείους ἰrides διὰ τὸ καὶ τὴν δευτέραν γίνεσθαι, ἀμαυροτέρα, ὡς καὶ τὴν τρίτην. ἀνακλασιν πάντων ἀσθενῆ γίνεσθαι καὶ ἀδυνατεῖν ἀφικνεῖσθαι πρὸς τὸν ἥλιον. Inferior tamen, vel infimus Arcus primarius est. cæteri saltem secundarii. Cæterum secunda Iris procedit & refractione principalis coloribus ordine præpostero dispositis. Nam sicut faciei in speculo apparentis oculus dexter sinister est veri & vice versa: ita & colores Iridis veræ ad languidiorem se habent & secundariam Iridem ut in hæc color infimus, puniceus sit, medius viridis, supremus purpureus. Tertia si quæ datur Iris colorum dispositione primariæ vicissim respondet. Ultra duas hæc Irides tertiam dari inficiatur. Piccolom. lib. Me

lib. Meteor. ob repercussionis debilitatem, & iis, qui tertiam vidisse Iridem dicunt, respondet, contingere id potuisse ob congruentissimam nubium dispositionem & Solis positionem. Experientia tamen omnino tertiæ patrocinator Iridi ut Anno M. DXLIV tres Irides simul apparuisse dicuntur Mense Julio. Magdeburgi etiam Anno M. D. LI, tres Soles, totidem Lunæ & septem Irides conspexerunt. Hæc tamen prodigiis potius quam Naturæ accepta referenda sunt.

THESIS XI.

Iris quocunq; anni Tempore apparere potest.

Maxime tamen post Æqui noctium autumnale conspicua est, singuli enimq; dies Iridem objicere possunt. Nam hoc anni tempore aer humidior est & calidior, ut Materia Iridi difficulter surripi queat. Sol insuper hæc tempestate depressior est, ita ut sine difficultate nubes ferire radiis possit. Maxime tamē temporibus Vernali & Autumnali cōspicua est Sub Æquinoctium vero æstivū & brumale rariores sūt Irides interdū tamen conspiciuntur, præsertim matutinis & vespertinis horis. Præsente igitur Causa, Effectus quoq; non potest non esse præsens. Et ob hanc rationem Physici Iridem quoq; ante Diluvium fuisse affirmant. Affuerunt namq; eadem Causæ, guttulæ scilicet aqueæ, Sol & Luna & oculus Vid. hac de re Physici B. Sperling: Instit. Lib. V. p. m. 999. seq. Danæus Phys. Christ. T. 2. c. 17. & Theol. B. Luth. Comm. in Gen. c. 9. Gerhardus, Pelargus, Gesnerus & alii in suis Comm. super. eundem IX. Cap. Gen: locum & alij.

THESIS XII.

Iris quoq; Lunaris datur.

Rarior quidem hæc Iris est atq; debilior, sed tamen non omnino nulla. Differt autem ab Iride solari insigniter. Nam primò Iris solaris versicolor est, Lunaris uno saltem albo nempe Colore gaudet, causa est radiorum lunarium debilitas, noctis obscuritas, & aëris frigiditas. B. tamen Sennertus aliquoties laudatus hæc de Iride lunari observat: *Præcedente, inquit, Anno millesimo quingentissimo nonagesimo nono mediâ estate noctu post*
ingen-

ingentia tonitrua fulgura & fulmina pluviamq; cessante jam tem-
pestate inter septentrionem & ortum insignem vidimus coloris splen-
dore & pulchritudine cum nonnullis solaribus certantem Iridem. De-
inde illa tantum interdiu, hæc vero nocturno tempore fulget.
Tandem hæc illâ rarior est, Solaris namq; aliquoties uno die
conspici potest, sed lunaris suo tempore rarior. Nam præter
vaporem idoneum ad Iridem lunarem generandam requiritur
quoq; ut Luna sit plena, vel plenitudini proxima, radii enim i-
psius aliàs ob suam debilitatem impropportionati sunt ad Iridem
formandam; & tandem circa Horizontem Luna debet esse con-
stituta. Id cum rarò fiat, raro quoq; Lunæ Iris conspectui no-
stro repræsentatur. Plura de formosissimo hocce
Meteoro alii occasione reservamus.

Sit interim soli supremoq; Iridis Conditori
GLORIA!

Spectandam sistis succinctam nubibus Irim
Quæ variâ nimbos veste decora creat.
Nam faustò publicam Cathedram conamine scandis,
Ac sperare bonos optima quæque jubes.
Cum se cæruleo libavit ab æthere virgo
Multicolor, nimbos ista præire solet:
Deque secuturis ut nobis spondeat hocce
Molimen præsens, opto, precor, moneo.

Joh. Andr. Quenstedt, D. P. P.
& p. t. Acad. Rector.

Est Deus in cœlis rutilantibus IRIS amæna,
Et mirantur eam, quotquot in orbe notant.
Tu quoq; perdoctis thesibus secreta revelas
IRIDIS, his faveat Gratia celsa poli.

Johannes Deutschmann/D.

r.
r.
s.
t.
e
er
ur
i.
m
n.
o.

7

p.

1

o.

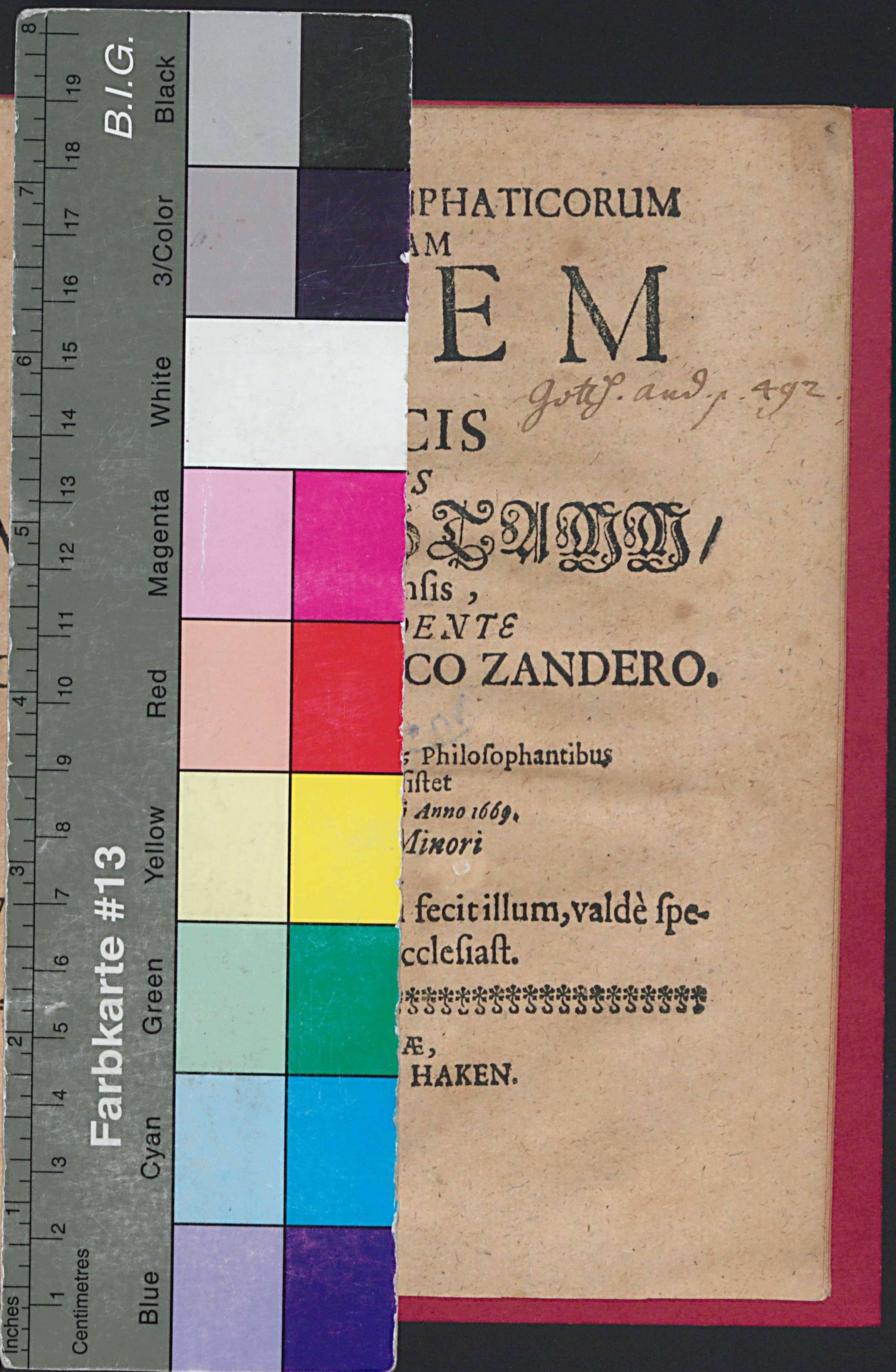
05 A 1872

ULB Halle 3
003 788 075

V017

Inches
Centimetres
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 8

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

PHATICORUM
AM

EM

Gotf. and. p. 492

CIS

S
LAWY/

nsis,

ENTE

CO ZANDERO,

s Philosophantibus
gitet

Anno 1669.

Minori

fecit illum, valdè spe-
cclesiast.

Æ,
HAKEN.